LIBRIS | We know books

Frédéric BASTIAT

Ceea ce se vede și ceea ce nu se vede, sau Economia politică într-o lecție

Eseu despre consecințele nevăzute ale deciziilor economice

Prefață de dr. ing. Marius LULEA
Tradus, adaptat și publicat cu sprijinul
Institutului pentru Politici Economice și Publice

EDITURA VICOVIA

LIBRIS | We know books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Bastiat, Frédéric
Ceea ce se vede și ceea ce nu se vede, sau Economia politică într-o lecție : eseu despre consecințele nevăzute ale deciziilor economice / Frédéric Bastiat ; pref. de dr. ing. Marius Lulea ; trad., adapt. și publicat cu sprijinul Institutului pentru Politici Economice și Publice. - Bacău : Vicovia, 2026
ISBN 978-606-994-105-8

I. Lulea, Marius (pref.)
II. Institutul pentru Politici Economice și Publice

338.2

Cuprins

Cuvânt Înainte 5

Introducere 13
I. Geamul spart 15
II. Concedierea 20
III. Impozitul 25
IV. Teatrele, artele frumoase 31
V. Lucrările publice 40
VI. Intermediarii 44
VII. Restricția 55
VIII. Mașinile 63
IX. Creditul 72
X. Algeria 78
XI. Economisirea și luxul 85
XII. Dreptul la muncă, dreptul la profit 95

Cuvânt de final 101

LIBRIS | We know books

Introducere

În domeniul economic, o acțiune, un obicei, o instituție sau o lege nu produc un singur efect, ci o serie de efecte.

Dintre acestea, numai primul este imediat; el se manifestă în același timp cu cauza sa și se vede. Celelalte apar succesiv și nu se văd; este bine dacă reușim să le prevedem.

Între un economist slab și unul bun există această diferență: primul se oprește la efectul vizibil; celălalt ține seama atât de efectul care se vede, cât și de efectele care trebuie anticipate.

Dar această diferență este enormă, deoarece se întâmplă aproape întotdeauna ca, atunci când consecința imediată este favorabilă, consecințele ulterioare să fie nefaste și invers.

De aici rezultă că economistul slab urmărește un mic bine prezent, care va fi urmat de un mare rău viitor, în timp ce adevăratul economist urmărește un mare bine viitor, chiar cu riscul unui mic rău prezent.

De altfel, lucrurile stau la fel în igienă și în morală. Adesea, cu cât primul efect al unui obi-

LIBRIS We know books

cei este mai plăcut, cu atât următoarele sunt mai amare. Exemple sunt desfrâul, lenea și risipa.

Atunci când un om, impresionat de efectul pe care îl vede, nu a învățat încă să distingă efectele pe care nu le vede, el se abandonează unor obiceiuri dăunătoare nu numai din înclinație, ci și din calcul.

Aceasta explică evoluția inevitabil dureroasă a omenirii. Ignoranța îi înconjoară începuturile; de aceea, oamenii își hotărăsc acțiunile după primele lor consecințe, singurele pe care, la început, le pot vedea.

Abia în timp învață să țină seama și de celelalte. Doi învățători, foarte diferiți, le predau această lecție: Experiența și Previziunea.

Experiența ne instruiește eficient, dar brutal. Ea ne face să cunoaștem toate efectele unei acțiuni obligându-ne să le suportăm.

Ea ne învață toate efectele unei acțiuni făcându-ne să le simțim, iar noi ajungem inevitabil să știm că focul arde, după ce ne-am ars de suficiente ori.

Acestui profesor aspru aș vrea, pe cât posibil, să-i substitui unul mai blând: Previziunea.

De aceea, voi cerceta consecințele câtorva fenomene economice, punând față în față ceea ce se vede și ceea ce nu se vede.

I. Geamul spart

Ați fost vreodată martor la furia bunului burghez Jacques Bonhomme atunci când fiul său neastâmpărat a reușit să spargă un geam? Dacă ați asistat la această scenă, cu siguranță ați observat și că toți cei de față, fie ei și treizeci, par să se fi înțeles pentru a-i oferi nefericitului proprietar aceeași consolare:

„Tot răul spre bine. Asemenea accidente pun industria în mișcare. Toată lumea trebuie să trăiască. Ce s-ar face geamgiii dacă nu s-ar sparge niciodată geamuri?"

Ei bine, în această formulă de consolare se află o întreagă teorie, pe care este bine să o surprindem în flagrant, într-un caz atât de simplu, întrucât este exact aceeași teorie care, din nefericire, guvernează o mare parte dintre instituțiile noastre economice.

Să presupunem că pentru repararea pagubei trebuie cheltuiți șase franci. Dacă vrem să spunem că accidentul aduce șase franci industriei geamurilor și că încurajează această industrie în

IBDIS We know

valoare de șase franci, sunt de acord; nu contest deloc, raționamentul este corect.

Geamgiul va veni, își va face treaba, va încasa cei șase franci, își va freca mâinile și îl va binecuvânta în sinea lui pe copilul neastâmpărat.

Aceasta este ceea ce se vede.

Dar dacă, prin deducție, ajungem la concluzia, așa cum se întâmplă prea des, că este bine să se spargă geamuri, că astfel banii circulă și că, prin urmare, industria în general este încurajată, sunt obligat să strig:

Opriți-vă! Teoria dumneavoastră se oprește la ceea ce se vede și nu ține seama de ceea ce nu se vede.

Nu se vede că, întrucât burghezul nostru a cheltuit șase franci pentru un anumit lucru, el nu îi va mai putea cheltui pentru altceva.

Nu se vede că, dacă nu ar fi avut de înlocuit geamul, și-ar fi schimbat, de pildă, încălțămintea uzată sau ar fi cumpărat încă o carte pentru biblioteca sa. Pe scurt, ar fi dat acestor șase franci o altă întrebuințare, pe care acum nu o va mai da.

Să facem, așadar, bilanțul industriei în general.

Geamul fiind spart, industria geamurilor este încurajată în valoare de șase franci; aceasta este ceea ce se vede.

Dacă geamul nu s-ar fi spart, industria încălțămintei — sau oricare alta — ar fi fost încurajată în aceeași măsură de șase franci; aceasta este ceea ce nu se vede.

Iar dacă am lua în calcul și ceea ce nu se vede, tocmai pentru că este un fapt negativ, la fel cum luăm în calcul ceea ce se vede, pentru că este un fapt pozitiv, am înțelege că, pentru industrie în general sau pentru totalitatea muncii naționale, nu există niciun avantaj în faptul că geamurile se sparg sau nu.

Să facem acum bilanțul lui Jacques Bonhomme.

În prima ipoteză, cea a geamului spart, el cheltuiește șase franci și se bucură, nici mai mult, nici mai puțin decât înainte, de un geam.

În a doua ipoteză, în care accidentul nu s-ar fi produs, ar fi cheltuit șase franci pe încălțăminte și s-ar fi bucurat, în același timp, atât de o pereche de pantofi, cât și de un geam.

Or, cum Jacques Bonhomme face parte din societate, trebuie să concluzionăm că, privită în ansamblul ei și după ce punem în balanță munca și satisfacțiile sale, societatea a pierdut valoarea geamului spart.

Generalizând, ajungem astfel la această concluzie neașteptată:

„Societatea pierde valoarea obiectelor distruse în mod inutil."

Și la acest aforism care le va ridica părul în cap protecționiștilor:

„A sparge, a distruge, a risipi nu înseamnă a încuraja munca națională."

Sau, mai pe scurt:

LIBRIS We know books

„Distrugerea nu este profit."

Ce veți spune, Moniteur industriel? Ce veți spune, adepți ai bunului domn de Saint-Chamans, care a calculat cu atâta precizie cât ar câștiga industria în urma incendierii Parisului, datorită caselor care ar trebui reconstruite?

Îmi pare rău că îi tulbur ingenioasele calcule, cu atât mai mult cu cât spiritul lor a pătruns în legislația noastră. Dar îl rog să le refacă, punând în calcul, alături de ceea ce se vede, și ceea ce nu se vede.

Cititorul trebuie să observe cu atenție că, în mica dramă pe care i-am supus-o atenției, nu există doar două personaje, ci trei.

Primul, Jacques Bonhomme, îl reprezintă pe Consumator, care, în urma distrugerii, rămâne cu o singură satisfacție în loc de două.

Al doilea, în persoana geamgiului, îl reprezintă pe Producătorul a cărui activitate este stimulată de accident.

Al treilea este Cizmarul — sau orice alt producător — a cărui muncă este redusă în aceeași măsură din aceeași cauză.

Acest al treilea personaj este cel care este mereu ținut în umbră și care, întruchipând ceea ce nu se vede, reprezintă un element indispensabil al problemei.

El ne va arăta curând că este la fel de absurd să vedem un profit într-o restricție, care, până la urmă, nu este decât o distrugere parțială.

De aceea, dacă mergeți până la capătul tuturor argumentelor invocate în favoarea restricției, nu veți găsi în ele decât o parafrază a acestei zicale populare:

„Ce s-ar face geamgiii dacă nu s-ar sparge niciodată geamuri?"